

Sygn. akt III SK 8/04

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Sąd Najwyższy w składzie :

Dnia 4 marca 2004 r.

SSN Jerzy Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Maria Tyszel

SSN Andrzej Wróbel (sprawozdawca)

Protokolant Wanda Cabaj

w sprawie z odwołania
przeciwko Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki
z udziałem zainteresowanego Zakładu Elektroenergetycznego
Spółki Akcyjnej w
o rozstrzygnięcie sporu dotyczącego wstrzymania energii elektrycznej,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 4 marca 2004 r.,
kasacji strony zainteresowanej Zakładu Elektroenergetycznego
Spółki Akcyjnej w
od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Antymonopolowego
z dnia 28 października 2002 r., sygn. akt XVII Ame 131/01,

1) uchyla zaskarżony wyrok w części uchylającej decyzję
Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki z dnia 14 listopada 2001 r.

OKA/1244/2001/JC/PF w jej pkt 1) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie - Sądowi Ochrony Konkurencji i Konsumentów do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.
2) oddała kasację w pozostałej części.

Uzasadnienie:

I. W dniu 11 października 2001 r. do Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki (zwanego dalej „Prezesem URE”) wpłynął wniosek z siedzibą w (zwanej dalej sformułowany jako wniosek o rozstrzygnięcie sporu dotyczącego warunków świadczenia usług przesyłowych przez Zakład Elektroenergetyczny S. A. (zwany dalej „Zakładem”), dla potrzeb tej zlokalizowanej w przy ul. Jednocześnie pismo to zawierało żądanie wydania postanowienia w sprawie kontynuowania dostaw energii elektrycznej dla - do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia sporu. Żądanie to motywowała faktem nieuzasadnionego wstrzymania dostaw energii elektrycznej przez Zakład.

W dniu 11 października 2001 r. została wezwana do dokładnego sprecyzowania przedmiotu sporu. Pismem z dnia 12 października 2001 r. wyjaśniła, że wnosi o rozstrzygnięcie sporu dotyczącego warunków świadczenia usług przesyłowych wykonywanych na podstawie łączącej ją z Zakładem umowy sprzedaży energii elektrycznej i świadczenia usług przesyłowych zawartej w dniu 30 lipca 2001 r., polegającego na ustaleniu w powyższej umowie odpowiedniej ceny taryfowej za świadczonej przez Zakład przesył energii elektrycznej. Niezależnie od powyższego domagała się dodatkowo rozstrzygnięcia sporu dotyczącego nieuzasadnionego wstrzymania dostaw energii elektrycznej przez Zakład.

Mając na uwadze powyższe, Prezes URE uznał, iż konieczne będzie prowadzenie dwóch odrębnych postępowań administracyjnych. W dniu 11 października 2001 r. zostało wszczęte (zawiadomiono strony) postępowanie w

sprawie rozstrzygnięcia sporu dotyczącego nieuzasadnionego wstrzymania dostaw energii elektrycznej przez Zakład dla potrzeb W tym samym dniu zostało także wszczęte postępowanie administracyjne w sprawie rozstrzygnięcia sporu dotyczącego odmowy zmiany umowy sprzedaży energii elektrycznej i świadczenia usług przesyłowych do obiektów zawartej między stronami w dniu 30 lipca 2001 r., nr 06-487.

W dniu 12 października 2001 r., stosownie do art. 8 ust. 2 ustawy - Prawo energetyczne. Prezes URE wydał postanowienie (znak: OKA/1072/20 O I/JC/B K), nakazujące Zakładowi podjęcie i kontynuowanie dostaw energii elektrycznej dla - do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia sporu w sprawie nieuzasadnionego wstrzymania dostaw energii elektrycznej.

W dniu 26 października 2001 r. wystąpiła z wnioskiem o zawieszenie przedmiotowego postępowania na podstawie art. 97 § 1 Kpa. uzasadniła swoje żądanie faktem wystąpienia do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z wnioskiem o rozstrzygnięcie i stwierdzenie przez ten organ nadużywania przez Zakład pozycji dominującej. Kwestia ta - w ocenie stanowi zagadnienie wstępne i uzasadnia zawieszenie przedmiotowego postępowania, bowiem jak wywodziła rozstrzygnięcie niniejszej sprawy zależy właśnie od uprzedniego rozstrzygnięcia Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Prezes URE postanowieniem z dnia 14 listopada 2001 r. OKA/1243/2001/JC/PF odmówił zawieszenia postępowania uznając, że sprawa ewentualnego stwierdzenia nadużywania pozycji dominującej przez Zakład i niniejsza sprawa nie pozostają ze sobą w bezpośrednim związku.

Prezes URE ustalił następujący stan faktyczny:

Dostarczanie energii elektrycznej w 2001 roku przez Zakład dla potrzeb odbywało się na podstawie następujących umów sprzedaży energii elektrycznej i świadczenia usług przesyłowych zawartych między stronami: 1) w dniu 25 stycznia 2001 r., nr 06-477, 2) w dniu 31 stycznia 2001 r., nr 06-480 zmienionej aneksami: a) aneks nr 1/2001, z dnia 12 lutego 2001 r., b) aneks nr 2/2001, z dnia 29 marca 2001 r., c) aneks nr 3/2001 z dnia 20 lutego 2001 r., d) aneks nr 4/2001 z dnia 25 czerwca 2001 r., e) aneks z dnia 29 czerwca 2001 r.

Ostatnią umowę sprzedaży energii elektrycznej i świadczenia usług

przesyłowych strony zawarły w dniu 30 lipca 2001 r., nr 06-487. Umowa ta obowiązywała strony w dniu 12 października 2001 r., tj. w dniu wstrzymania przez Zakład dostaw energii elektrycznej.

W umowie tej strony ustaliły w § 6 pkt 2 cenę energii elektrycznej, która wynosi zł/MWh +VAT. Natomiast w pkt 6 tego paragrafu strony ustaliły, że rozliczenia za świadczone usługi przesyłowe będą dokonywane według stawek opłat za te usługi, ustalanych każdorazowo w obowiązującej Taryfie dla energii elektrycznej Zakładu zatwierdzonej przez Prezesa URE,

Przepis § 7 pkt 5 powyższej umowy stanowi, że (...) Klient jest zobowiązany do dokonania każdorazowo zapłaty za zużytą energię elektryczną i świadczone usługi przesyłowe do dnia 10-ego następnego miesiąca po miesiącu sprzedaży na podstawie faktur rozliczeniowych określonych w pkt 4 tego paragrafu. Natomiast treść § 10 pkt 3 lit. a) omawianej umowy przewiduje, że umowa zostanie rozwiązana przez Sprzedawcę ze skutkiem natychmiastowym, co powoduje natychmiastowe wstrzymanie sprzedaży energii elektrycznej i świadczenie usług przesyłowych bez dodatkowego wezwania, gdy Klient nie ureguluje w całości należności wynikających z wystawionych przez Sprzedawcę faktur rozliczeniowych wynikających z § 7 pkt 5 tej umowy.

Jak wynika z akt sprawy, w dniu 30 września 2001 r. Zakład wystawił dla fakturę nr CR/VO-6/7/09/2001 (obejmującą m-c wrzesień 2001 r.) na kwotę do zapłaty wynoszącą zł. Termin płatności tej faktury, zgodnie z cytowanym wyżej postanowieniem umowy, przypadał na dzień 10 października 2001 r.

Natomiast nie dokonując zapłaty kwoty wynikającej z powyższej faktury, pismem z dnia 10 października 2001 r. (znak: DF/153 9/2001), wezwała Zakład do skorygowania wystawionych faktur VAT za energię elektryczną i świadczenie usług przesyłowych w okresie od dnia 29 stycznia 2001 r. do dnia 30 września 2001 r. poprzez pomniejszenie opłaty za przesył energii elektrycznej z tytułu nienależytego wykonania umów zawartych przez strony w dniu 31 stycznia 2001 r. i w dniu 30 lipca 2001 r.

Zakład, pismem z dnia 10 października 2001 r., powołując się na § 10 pkt 3 omawianej umowy, wezwał do uregulowania należności za sprzedaną energię

elektryczną i świadczone usługi przesyłowe, wynikających ze wspomnianej faktury za miesiąc wrzesień 2001 r., wyznaczając termin zapłaty do dnia 11 października 2001 r. (przedłużenie o 1 dzień) pod rygorem natychmiastowego wstrzymania dostaw energii elektrycznej i świadczenia usług przesyłowych w przypadku nie uregulowania tych należności. Jednocześnie w tym samym dniu Zakład poinformował Prezesa URE, że brak omawianej wpłaty przez spowoduje ograniczenie dostaw energii dla potrzeb do niezbędnego minimum.

Pomimo powyższej okoliczności, nie dokonała zapłaty kwoty wynikającej z omawianej faktury, w związku z tym w dniu 12 października 2001 r. Zakład ograniczył dostawę energii elektrycznej do niezbędnego minimum, tj. 5 MW - ze względu na zapewnienie bezpieczeństwa w ruchu kolejowym, drogowym, lotniczym a także połączeń telekomunikacyjnych.

Pismem z dnia 12 października 2001 r., znak: GZE/SOE/SM/3183/2001, Zakład przesłał informację dotyczącą ogólnego zadłużenia oraz wyjaśnił, że pomimo wezwania do dokonania zapłaty za energię elektryczną i świadczone usługi przesyłowe za miesiąc wrzesień 2001 r., w kwocie zł w terminie do dnia 11 października 2001 r. nie dokonała tej zapłaty - co było bezpośrednią przyczyną wstrzymania dostaw energii w dniu 12 października 2001 r. poprzez ograniczenie ilości dostarczanej energii elektrycznej do niezbędnego minimum, tj. 5 MW.

Natomiast oświadczyła (pismem z dnia 12 października 2001 r., znak: KRP511/01), że nie posiada żadnych zaległości ani w zapłacie za dostarczoną jej w 2001 r. przez Zakład energię elektryczną, ani za jej przesył. Twierdzenie powyższe wywodziła z faktu, że w 2001 r. powstała nadpłata (o której to wysokości wynoszącej zł informowała w piśmie z dnia 10 października 2001 r. skierowanym do Zakładu) z tytułu opłat za usługi przesyłowe - co zdaniem stanowiło jej wierzytelność wobec Zakładu. Nadpłata ta - w ocenie powstała z tytułu obciążania za przesył energii elektrycznej ceną nie znajdującą pokrycia w uzasadnionych kosztach, o których mowa w art. 45 ustawy - Prawo energetyczne. W związku z tym, jak wywodziła na dzień 10 października 2001 r. zasadne było dokonanie potrącenia powstałej wierzytelności. Fakt dokonania potrącenia wspomnianej wierzytelności potwierdza w pismach z

dnia 19 października 2001 r. (znak: KRP531/01) i z dnia 26 października 2001 r. (znak: KRP 543/01).

Ponadto ustalono, że na podstawie postanowienia Prezesa URE z dnia 12 października 2001 r., znak: OKA/1072/2001/JC/B K, nakazującego podjęcie i kontynuowanie dostaw energii elektrycznej dla potrzeb , Zakład w dniu 12 października podjął i kontynuuje dostawy energii dla . Natomiast nie wykonała warunków postanowienia w zakresie uiszczania stosownych opłat za pobraną energię elektryczną i usługi przesyłowe, co potwierdzają pisma Zakładu z dnia 25 października 2001 r. , z dnia 29 października 2001 r. i z dnia 12 listopada 2001 r.

Prezes URE zważył, co następuje:

Przepisy Prawa energetycznego i rozporządzenia wydane na jego podstawie nie przewidują *expressis verbis* możliwości wstrzymania przez przedsiębiorstwo energetyczne dostaw energii elektrycznej w razie nieuiszczenia opłat z tego tytułu przez odbiorcę. Należy w związku z tym stosować w tym zakresie przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące skutków niewykonania zobowiązań z umów wzajemnych, biorąc pod uwagę postanowienia łączącej strony umowy. W niniejszej sprawie postanowienia takie zostały zawarte w § 10 pkt 3 umowy. Umowa sprzedaży energii elektrycznej należy do umów o charakterze cywilnoprawnym, co wynika z art. 555 Kodeksu cywilnego, zgodnie z którym przepisy o sprzedaży rzeczy stosuje się odpowiednio do sprzedaży energii. Cechą wyróżniającą tę umowę jest ekwiwalentność świadczeń, gdyż za dostarczoną przez przedsiębiorstwo energetyczne energię lub paliwa odbiorca zobowiązuje się zapłacić odpowiednią cenę. A co za tym idzie, do umowy sprzedaży energii elektrycznej, mają zastosowanie obok przepisów prawa energetycznego, także przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące - jak wyżej wspomniano - skutków niewykonania zobowiązań z umów wzajemnych. Jeżeli odbiorca energii nie uiszcza we właściwym terminie należności za dostarczoną zgodnie z umową energię, dopuszcza się on zwłoki w spełnieniu świadczenia jako dłużnik z umowy sprzedaży energii elektrycznej. Skutki zwłoki w wykonaniu umów wzajemnych reguluje art. 491 Kc. Zgodnie z § 1 tego artykułu, jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej

odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Może również bądź bez wyznaczenia terminu dodatkowego, bądź też po jego bezskutecznym upływie żądać wykonania zobowiązania i naprawienia szkody wynikłej ze zwłoki. Zatem treść tego przepisu daje przedsiębiorstwu energetycznemu możliwość wstrzymania dostaw energii elektrycznej odbiorcy nie regulującemu rachunków. Również przedmiotowa umowa zawarta między stronami dopuszczała taką możliwość w - § 8 pkt 1 oraz w § 10 pkt 3 .

Należy tu dodać, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego „dłużnik popada w opóźnienie, jeżeli nie spełnia świadczenia pieniężnego -w terminie, w którym stało się ono wymagalne także wtedy, gdy kwestionuje istnienie lub wysokość świadczenia (...)" (patrz: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 1994 r., sygn. akt ICRN 121/94).

W ocenie Prezesa URE, z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż wymagalna należność za miesiąc wrzesień 2001 r. określona w fakturze nr CR/WO-6/7/09/2001, jak i kolejna należność wynikająca z § 7 pkt 3 umowy (faktura nr CR/WO-6/6/10/2001) oraz kwota wynikająca z faktury nr CR/WO-6/3/10/2001 korygującej fakturę VAT nr CR/WO-6/7/09/2001 - nie zostały przez [] uiszczone. Ten fakt, tj. brak dokonywania opłat z tytułu dostaw energii elektrycznej i świadczenia usług przesyłowych potwierdziła [] w kierowanych do Prezesa URE pismach: z dnia 19 października 2001 r., 26 października 2001 r. i z dnia 30 października 2001 r. Wynika z nich, że [] nie uiszczyła wymaganych opłat, natomiast dokonała ona potrąceń powstałych od miesiąca stycznia 2001 r. do miesiąca września 2001 r. nadpłat.

Mając powyższe na uwadze, Prezes URE dokonał sprawdzenia prawidłowości naliczenia faktury VAT nr CR/WO-6/7/09/2001, wystawionej w dniu 30 września 2001 r., tj. faktury, której nie uregulowała [] i okoliczność ta była przyczyną wstrzymania dostaw energii elektrycznej przez Zakład i stwierdził co następuje:

1) w części dotyczącej opłaty za energię elektryczną - faktura jest zgodna z § 6 pkt 2 i 5 umowy sprzedaży energii elektrycznej i świadczenia usług przesyłowych z dnia 30 lipca 2001 r., nr 06-487. Opłata za pobrane 67.647,635 MWh energii po cenie

wynikającej z umowy, tj. zł/MWh brutto, wraz z doliczeniem zł/MWh brutto, daje kwotę zł; 2) w części dotyczącej opłaty za usługę przesyłową - faktura została sporządzona z uwzględnieniem stawek opłat obowiązujących dla grupy odbiorców A23 taryfy dla energii elektrycznej zatwierdzonej decyzją Prezesa URE z dnia 5 lipca 2001 r. Nr DTA-821A689-C/3/2001/AG. Opłata ta wyznaczona została zgodnie ze wzorem określonym w punkcie 5.1.3 taryfy, z uwzględnieniem współczynnika udziału odbiorcy w pokrywaniu kosztów systemowych, który zgodnie z § 36 ust 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14 grudnia 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz zasad rozliczeń w obrocie energią elektryczną (Dz. U. z 2001 r., Nr 1, póź. 7) dla odbiorców spełniających warunki takie jak wynosi 0,1, w tym:

a) opłata stała za usługi przesyłowe obliczona została według składnika stałego stawki sieciowej w wysokości 5,27 zł/kW/m-c i wynosi zł,

b) opłata zmienna za usługi przesyłowe obliczona została według stawki 11,76 zł/MWh, która stanowi sumę składnika zmiennego stawki sieciowej w wysokości 6,84 zł/Wh oraz iloczynu stawki systemowej w wysokości 49,17 zł/MWh i wyżej wspomnianego współczynnika udziału odbiorcy w pokrywaniu kosztów systemowych i wynosi zł,

3) opłata abonamentowa jest również zgodna z zatwierdzoną taryfą dla energii elektrycznej Zakładu i wynosi 76, 89 zł/m-c. Wynikająca z faktury kwota zł pomniejszona została o kwotę zł, z faktury VAT nr CR/VO-6/1/08/2001 - wystawionej zgodnie z § 7 pkt 3 omawianej umowy. Do zapłaty pozostała więc kwota zł. Taka też kwota do zapłaty wynika z wystawionej przez Zakład faktury za miesiąc wrzesień 2001 r., co oznacza, że Zakład prawidłowo naliczył opłaty wynikające z omawianej faktury.

Zakład wystawił fakturę korygującą nr CR/VO-6/3/10/2001 z dnia 17 października 2001 r., z terminem płatności na dzień 24 października 2001 r., stanowiącą korektę do faktury nr CR/VO-6/7/09/2001 z dnia 30 września 2001 r.

Powodem wystawienia faktury korygującej na kwotę zł. brutto, było uszkodzenie w dniu 24 września 2001 r. układu pomiarowo-rozliczeniowego Huty na transformatorze 2. Prezes URE ustalił, że wyżej wymieniona kwota została

naliczona przez Zakład w sposób prawidłowy. Reasumując: opłata za energię elektryczną za miesiąc wrzesień 2001 r. jest zgodna z wynegocjowaną przez strony ceną energii elektrycznej określoną w § 6 pkt 2 i 5 umowy z dnia 30 lipca 2001 r., nr 06-487, a opłata za usługę przesyłową zgodna jest ze stawkami opłat dla grupy odbiorców A 23 taryfy dla energii elektrycznej Zakładu oraz z § 6 pkt 6 tej umowy. Podkreślić także należy, iż omawiana umowa nie przewiduje możliwości dokonywania wzajemnych potrąceń. Prezes URE podzielił stanowisko Zakładu, wyrażone w piśmie z dnia 29 października 2001 r., iż brak jest podstaw do dokonania potrącenia, albowiem zgodnie z art. 498 § 1 Kc z potrąceniem mamy do czynienia wówczas, gdy obie strony są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami. W niniejszej sprawie zaś taka sytuacja nie zachodzi.

Mając powyższe na uwadze Prezes URE stwierdził, iż wstrzymanie dostaw energii elektrycznej do obiektów y nie było nieuzasadnione. Z uwagi na fakt, że nie reguluje należności za dostarczaną energię elektryczną oraz świadczone usługi przesyłowe, co potwierdzone zostało w toku postępowania (m.in. w piśmie Zakładu z dnia 29 października 2001 r., znak: EW/MW/2373/2001, a także w piśmie Zakładu z dnia 12 listopada 2001 r.) należało uchylić opisane w pkt 2 sentencji niniejszej decyzji postanowienie Prezesa URE z dnia 12 października 2001 r. W niniejszej sprawie odmówiono uwzględnienia wniosku dotyczącego zawieszenia niniejszego postępowania wydając stosowne postanowienie.

II. Powód w odwołaniu od tej decyzji zarzucił, że zaskarżona decyzja została wydana przed rozpoznaniem środka zaskarżenia od postanowienia Prezesa URE (pozwany) z dnia 14 listopada 2001 r. w przedmiocie odmowy zawieszenia postępowania do czasu rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego. Nadto zarzucono, że decyzja została wydana z naruszeniem art.498 i następnych k.c. w zw. z art.471 k.c. i art.45 Prawa energetycznego, gdyż stwierdzono w niej, że powód nie posiadał nadpłaty w zakresie opłat za usługi przesyłowe świadczone przez zainteresowanego oraz że zainteresowany prawidłowo nalicza opłaty za przesył, bez sprawdzania uzasadnionych kosztów przesyłu, a także, że niedopuszczalne było dokonanie potrącenia, skoro strony nie zastrzegły tego w umowie. Powód zarzucił ponadto, że przy rozstrzygnięciu sporu nie uwzględniono

materiału dowodowego w postaci dwóch ekspertyz z wyliczeniem uzasadnionych kosztów przesyłu i że oparto się na sprawdzeniu arytmetycznym tylko jednej faktury za wrzesień 2001 r. Powód jest zdania, że decyzja w pkt II została wydana bez podstawy prawnej. Nadto powód podniósł, że pozwany nie był uprawniony do oceny skuteczności dokonanego potrącenia, ani tym bardziej kwestionowania tej okoliczności, gdyż jest to materia zastrzeżona dla sądów powszechnych.

Pozwany wniósł o oddalenie odwołania. W szczególności pozwany wywiódł, że zażalenie nie wstrzymuje wykonania postanowienia, a zatem mógł on wydać w tym samym dniu zaskarżoną decyzję. W przeciwnym razie dochodziłoby zawsze do faktycznego zawieszenia postępowania, gdyż organ administracji musiałby zawsze czekać na rozstrzygnięcie w kwestii zawieszenia. Zdaniem pozwanego, w rozpoznawanej sprawie nie wystąpiło zagadnienie wstępne i nie zachodziła potrzeba jego rozstrzygnięcia. W ocenie Prezesa URE nie miał też zastosowania w niniejszej sprawie przepis art.45 ustawy Prawo energetyczne, ani rozporządzenia taryfowego, gdyż niniejszy spór nie dotyczył zatwierdzenia taryfy. Powód nie wykazał także, zdaniem pozwanego, że posiada względem zainteresowanego wymagalną wierzytelność wzajemną. Powód płacił na rzecz zainteresowanego stawki wynikające z zatwierdzonej taryfy, co wynikało z § 6 umowy z dnia 30.07.2001 r. Między stronami nie doszło do zawarcia umowy określającej inne stawki, a więc we wzajemnych rozliczeniach nie obowiązywały stawki inne niż taryfowe. Nie było zatem po stronie powoda nadpłaty. Pozwany podniósł także, że wydanie decyzji poprzedziło postępowanie dowodowe w zakresie potrzebnym dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy. Istotą było zatem ustalenie czy zainteresowany miał podstawy do wstrzymania dostaw energii. Dlatego też nie miało znaczenia jaki jest rzeczywisty koszt przesyłu energii, co było przedmiotem ekspertyz. Zdaniem pozwanego, powód nie może podnosić, że zainteresowany stosuje wobec niego maksymalne stawki taryfowe, skoro strony te nie osiągnęły porozumienia co do stosowania innych stawek. Prezes URE podniósł też, że przepis art.8 ust. 2 ustawy Prawo energetyczne daje mu podstawy do zmiany wydawanych w toku postępowania postanowień regulujących zasady dostaw energii w trakcie trwania sporu.

Zainteresowany (Zakład) wniósł o oddalenie odwołania i podniósł, że

zasadność jego roszczeń w stosunku do powoda została stwierdzona nieprawomocnym nakazem zapłaty z 19 lipca 2002 r. i postanowieniem z dnia 13 maja 2002 r. zabezpieczającym jego roszczenie.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Antymonopolowy postanowieniem z dnia 17 grudnia 2001 r. XVII Ame 131/01 oddalił wniosek powoda o wstrzymanie wykonania decyzji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki z dnia 14 listopada 2001 r. W ocenie Sądu, decyzja mimo wniesienia odwołania podlega wykonaniu jedynie w przypadkach, gdy został jej nadany rygor natychmiastowej wykonalności albo podlega natychmiastowemu wykonaniu z mocy ustawy. Sąd działając na podstawie art. 479⁵².k.p.c. może wstrzymać na wniosek strony, która wniosła odwołanie, wykonanie zaskarżonej decyzji do czasu rozstrzygnięcia sprawy, gdy spełnione są przesłanki wymienione w art. 130 kpa. Skoro decyzja Prezesa URE nie została zaopatrzona rygorem natychmiastowej wykonalności ani też nie podlega natychmiastowemu wykonaniu z mocy prawa, to wniesione odwołanie już wstrzymało jej wykonanie (art. 130 § 2 k.p.a).

Postanowieniem z dnia 2 stycznia 2002 r. XVII Ame 131/01 Sąd Antymonopolowy oddalił wniosek powoda o wydanie zarządzenia tymczasowego, uznając, że powód we wniosku o wydanie zarządzenia tymczasowego nakazującego zainteresowanemu dostarczanie powodowi energii elektrycznej do czasu ukończenia postępowania nie wskazał, ani tym bardziej nie uprawdopodobnił żadnej z przesłanek wymienionych w art. 730 § 1 k.p.c.

Sąd Antymonopolowy wyrokiem z dnia 28 października 2002 r. Ame 131/01 uchylił w całości zaskarżoną decyzję Prezesa URE z dnia 14 listopada 2001 r.

Sąd Antymonopolowy zważył, co następuje:

Wbrew zarzutom powoda, rozstrzygnięcie przez Prezesa UOKiK, dotyczące stosowania przez zainteresowanego praktyki monopolistycznej, nie rozstrzygało samo przez się kwestii ważności klauzul w umowie nr 06-487 z dnia 30.07.2001 r. i nie było zagadnieniem wstępnym w postępowaniu przed Prezesem URE. Okoliczność ta została rozstrzygnięta prawomocnym postanowieniem Sądu Antymonopolowego z dnia 17 grudnia 2001 r. (sygn. akt XVII Amz 29/01). Jakkolwiek zgodzić się należy, że przed uprawomocnieniem się postanowienia w kwestii zawieszenia postępowania nie było dopuszczalne wydanie decyzji

kończącej postępowanie w sprawie. Zażalenie przysługuje na postanowienia jedynie w przypadku, gdy przepis tak stanowi (art.141 § 1 k.p.a.). Ustawodawca, wprowadzając kontrolę instancyjną jeszcze w trakcie postępowania i przed wydaniem orzeczenia co do istoty sprawy, uznał, że niektóre kwestie mają istotne znaczenie dla przebiegu postępowania administracyjnego. Nie jest więc dopuszczalne ukończenie postępowania administracyjnego przed uprąwomocnieniem się wydanych w toku postanowień.

W rozpoznawanej sprawie, okoliczność ta nie ma jednak istotnego znaczenia, gdyż w dacie orzekania (art.316 § 1 k.p.c.), kwestia ta jest już prawomocnie rozstrzygnięta i nie ma wpływu na treść rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonej Decyzji Prezesa URE.

Za trafne należy uznać zarzuty powoda, dotyczące rozstrzygnięcia przez pozwanego kwestii cywilnoprawnych. Kompetencje Prezesa URE wyznacza w tym zakresie przepis art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 10.04.1997 r. prawo energetyczne (Dz. U. Nr 54, poz. 348), który stanowi, że Prezes Urzędu Regulacji Energetyki, na wniosek strony rozstrzyga w sprawach spornych dotyczących ustalania warunków świadczenia usług, o których mowa w art. 4 ust. 2, odmowy przyłączenia do sieci, odmowy zawarcia umowy sprzedaży energii elektrycznej, paliw gazowych lub ciepła albo nieuzasadnionego wstrzymania ich dostaw.

Powyższy przepis nie przewiduje zatem uprawnienia o orzekaniu co do wysokości wzajemnych zobowiązań i skuteczności oraz dopuszczalności potrącenia. Kwestie te mogą być przedmiotem rozstrzygnięcia w postępowaniu przed sądem powszechnym. Stanowią one zatem zagadnienie wstępne w rozumieniu art. 97 § 1 pkt 4 k.p.a.

Prezes URE, stwierdzając, że istnieje między stronami spór co do wysokości wzajemnych wierzytelności, powinien do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia tej kwestii przez sąd, zawiesić postępowanie administracyjne. Ponieważ w dacie wydania niniejszego wyroku kwestia ta nie została prawomocnie rozstrzygnięta, zaskarżoną Decyzję należało uchylić na podstawie art. 479³⁴ § 2 k.p.c.

Sąd Antymonopolowy nie podzielił natomiast zarzutu powoda, że pozwany przy wydawaniu decyzji nie uwzględnił materiału dowodowego w postaci dwóch ekspertyz z wyliczeniem uzasadnionych kosztów przesyłu i oparcie się na

sprawdzeniu arytmetycznym tylko jednej faktury za wrzesień 2001 r.

Sporządzane na zlecenie strony ekspertyzy rzeczoznawców i zawierające ich opinie nie mogą być uznane za dowód, gdyż nie potwierdzają (lub zaprzeczają) istnieniu określonego faktu (dowodząc jego istnienia lub nie), a jedynie dokonują jego interpretacji. Tego rodzaju ekspertyzy mają zatem wyłącznie walor stanowiska strony wspartego informacjami o charakterze specjalnym (fachowym).

Dodatkowo, zgodzić się należy z pozwanym, że okoliczność wartości kosztów przesyłu nie ma żadnego znaczenia, gdyż zainteresowany przy naliczaniu opłat za tę usługę opiera się na zatwierdzonej taryfie. Stosowanie zaś przez przedsiębiorstwo energetyczne cen, które nie są objęte zatwierdzoną taryfą jest niedozwolone i grozi sankcją przewidziana w art. 56 ust. 1 pkt 5 Prawa energetycznego.

Odnosząc się do pkt 2 zaskarżonej decyzji zważyć należało, że skoro na postanowienie wydane na podstawie art. 8 ust. 2 Prawa energetycznego regulującego warunki podjęcia bądź kontynuowania dostaw do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia sporu, nie służy zażalenie, to dopuszczalna jest jego zmiana, stosownie do okoliczności sprawy. Jednak, zdaniem Sądu Antymonopolowego, jeśli strona złożyła wniosek o określenie warunków podjęcia bądź kontynuowania dostaw do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia sporu, to Prezes URE obowiązany jest warunki takie określić. Okoliczność, że powód nie reguluje należności za dostarczaną energię, nie stanowi przesłanki odmowy określenia warunków kontynuowania dostaw, a jedynie wskazuje na potrzebę ich zmiany w taki sposób, aby interes dostawcy usług był należycie zabezpieczony (np. rzecz wprowadzenie opłat „z góry”, odpowiednich zaliczek, akredytywy, poręczeń itp.).

Uchylenie postanowienia z dnia 12.10.2001 r. regulującego warunki kontynuowania dostaw powoduje, że wniosek powoda w tym zakresie pozostałby w istocie bez rozpoznania, gdyż pozwany ani go nie uwzględnił ani nie oddalił. Z tego też względu Sąd orzekł jak w sentencji na podstawie art. 479⁵³ § 2 k.p.c.

Zainteresowany w kasacji od powyższego wyroku Sądu Antymonopolowego zarzucił: 1. rażące naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 8 ust. 1 Prawa energetycznego w związku z art. 97 §

1 pkt 4 k.p.a. przez naruszenie kompetencji pozwanego do rozstrzygnięcia sporu dotyczącego nieuzasadnionego wstrzymania dostaw energii elektrycznej przez przedsiębiorstwo energetyczne do odbiorcy przez uznanie, że w przedmiotowym stanie faktycznym istnieje zagadnienie wstępne w rozumieniu powyższego przepisu kpa wymagające zawieszenia postępowania do czasu rozstrzygnięcia przez właściwe sądy powszechne kwestii zasadności roszczeń powoda wobec zainteresowanego, 2. rażące naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 8 ust. 2 Prawa energetycznego przez naruszenie kompetencji pozwanego do zmiany wydanego wcześniej – na podstawie art. 8 ust. 2 – postanowienia, 3. rażące naruszenie przepisu art. 316 k.p.c. w sposób mający istotny wpływ na wynik sprawy, przez nieuwzględnienie stanu faktycznego i stanu prawnego sprawy, który istniał w dniu wydania zaskarżonego wyroku i uchyleniu pkt II wyroku w sytuacji, gdy z uwagi na upływ czasu uchylone w pkt II wyroku postanowienie pozwanego utraciło swoją moc prawną. Wskazując na powyższe podstawy zainteresowany wniósł o zmianę lub uchylenie wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez utrzymanie w mocy decyzji pozwanego, a w razie nieuwzględnienia tego wniosku, o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Antymonopolowy.

Pozwany w odpowiedzi na kasację zainteresowanego podzielił zarzuty oraz argumenty kasacji i w pełni ja poparł.

Powód w odpowiedzi na kasację zainteresowanego wniósł o oddalenie kasacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Trafny jest zarzut kasacji naruszenia zaskarżonym wyrokiem przepisu art. 8 ust. 1 Prawa energetycznego, który stanowi, że w sprawach spornych dotyczących ustalania warunków świadczenia usług, o których mowa w art. 4 ust. 2, odmowy przyłączenia do sieci, odmowy zawarcia umowy sprzedaży energii elektrycznej, paliw gazowych lub ciepła albo nieuzasadnionego wstrzymania ich dostaw rozstrzyga Prezes Urzędu Regulacji Energetyki, na wniosek strony.

W rozpoznawanej sprawie jest niesporne, że zaskarżona decyzja Prezesa URE rozstrzygała sprawę wstrzymania przez Zakład dostaw energii elektrycznej dla

Sporne jest natomiast, czy Prezes URE rozstrzygając spór między a Zakładem odnośnie do nieuzasadnionego wstrzymania dostaw energii elektrycznej był uprawniony do orzekania o wysokości wzajemnych zobowiązań i skuteczności oraz dopuszczalności potrąceń.

Rozważenia wymaga charakter prawny sprawy, którą przepis art. 8 ust. 1 Prawa energetycznego określa jako sprawę sporną dotyczącą nieuzasadnionego wstrzymania dostawy energii elektrycznej. Zagadnienie to jest sporne, jednak należy przyjąć, że sprawa rozpoznawana przez Prezesa URE na podstawie art. 8 ust. 1 Prawa energetycznego może być zasadnie traktowana jako sprawa cywilna przekazana na drogę postępowania administracyjnego przed Prezesem URE (art. 2 § 3 k.p.c.), zaś sprawa odwołania od takiej decyzji jest sprawą cywilną w znaczeniu formalnym (art. 1 k.p.c.), do której rozpoznania właściwy jest Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (art. 479⁴⁶ k.p.c.).

Przepisy Prawa energetycznego w brzmieniu obowiązującym w dniu wydania zaskarżonej decyzji nie przewidywały jednak możliwości wstrzymania przez przedsiębiorstwo energetyczne dostawy energii elektrycznej w razie nieuiszczenia opłat z tego tytułu przez odbiorcę, tak jak czyni to obecnie przepis art. 6 ust. 3a Prawa energetycznego, który został dodany art. 1 pkt 16 ustawy z dnia 24 lipca 2002 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne (Dz.U. Nr 135, poz. 1144) i wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2003 r. Przepis ten stanowi, że przedsiębiorstwa energetyczne, o których mowa w ust. 1, mogą wstrzymać dostarczanie paliw gazowych, energii elektrycznej lub ciepła w przypadku, gdy odbiorca zwleka z zapłatą za pobrane paliwo gazowe, energię elektryczną lub ciepło albo świadczone usługi co najmniej miesiąc po upływie terminu płatności, pomimo uprzedniego powiadomienia na piśmie o zamiarze wypowiedzenia umowy i wyznaczenia dodatkowego, dwutygodniowego terminu do zapłaty zaległych i bieżących należności. W stanie prawnym sprzed dnia 1 stycznia 2003 r. ,miarodajnym dla rozpoznania niniejszej kasacji, zasadny jest zatem pogląd, że należy stosować w tym zakresie przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące skutków niewykonania

zobowiązań z umów wzajemnych, biorąc pod uwagę postanowienia łączącej strony umowy; w niniejszej sprawie postanowienia takie zostały zawarte w § 10 pkt 3 umowy z dnia 30 lipca 2001 r. Umowa sprzedaży energii elektrycznej należy do umów o charakterze cywilnoprawnym, co wynika z art. 555 Kodeksu cywilnego, zgodnie z którym przepisy o sprzedaży rzeczy stosuje się odpowiednio do sprzedaży energii. Cechą wyróżniającą tę umowę jest ekwiwalentność świadczeń, gdyż za dostarczoną przez przedsiębiorstwo energetyczne energię lub paliwa odbiorca zobowiązuje się zapłacić odpowiednią cenę. Jeżeli odbiorca energii nie uiszcza we właściwym terminie należności za dostarczoną zgodnie z umową energię, dopuszcza się on zwłoki w spełnieniu świadczenia jako dłużnik z umowy sprzedaży energii elektrycznej. Skutki zwłoki w wykonaniu umów wzajemnych reguluje art. 491 k.c.. Zgodnie z § 1 tego artykułu, jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Może również bądź bez wyznaczenia terminu dodatkowego, bądź też po jego bezskutecznym upływie żądać wykonania zobowiązania i naprawienia szkody wynikłej ze zwłoki. Trafny jest zatem pogląd pozwanego wyrażony w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji, że treść tego przepisu Kodeksu cywilnego daje przedsiębiorstwu energetycznemu możliwość wstrzymania dostaw energii elektrycznej odbiorcy nie uiszczającemu należności za dostarczoną przez to przedsiębiorstwo energię elektryczną. Również przedmiotowa umowa o sprzedaż energii elektrycznej i świadczenie usług przesyłowych z dnia 30 lipca 2001 r. zawarta między stronami dopuszczała taką możliwość w § 8 pkt 1 oraz w § 10 pkt 3.

Nie ulega w związku z tym wątpliwości, że zakres właściwości Prezesa URE do rozstrzygania sprawy spornej dotyczącej nieuzasadnionego wstrzymania dostawy energii jest wyznaczony przepisem art. 8 ust. 1 Prawa energetycznego. Z przepisu tego wynika jednoznacznie, że do wyłącznej właściwości Prezesa URE należy ocena, czy wstrzymanie przez przedsiębiorstwo energetyczne dostawy energii elektrycznej do odbiorcy było „nieuzasadnione”. Nie ulega w związku z tym wątpliwości, że jeżeli przedsiębiorstwo energetyczne wstrzymuje dostawę energii

elektrycznej do odbiorcy z uzasadnieniem, że odbiorca z naruszeniem łączącej strony umowy o sprzedaż energii elektrycznej nie uiszcza należności za sprzedaną energię, to stwierdzenie przez Prezesa URE jak w zaskarżonej decyzji, że wstrzymanie dostaw energii nie było nieuzasadnione, wymagało bezspornego ustalenia, że odbiorca nie uregulował tych należności w terminie i na zasadach określonych w umowie, co w świetle zebranego materiału dowodu nie budzi wątpliwości. W przypadku zaś, gdy w toku postępowania przed Prezesem URE odbiorca energii składa oświadczenie o potrąceniu, to kwestia ta nie stanowi zagadnienia wstępnego w rozumieniu art. 97 § 1 pkt 4 kpa, lecz powinna być - jako przesłanką rozstrzygnięcia w sprawie niezasadności wstrzymania dostaw energii – oceniona przez organ regulacyjny, nie zaś przez sąd powszechny, jak przyjął w zaskarżonym wyroku Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (sąd antymonopolowy). Należy wyraźnie podkreślić, że celem postępowania, o którym mowa w art. 8 ust. 1 Prawa energetycznego nie jest rozstrzygnięcie sporu co do wysokości wzajemnych wierzytelności stron umowy o dostarczanie energii elektrycznej, lecz rozstrzygnięcie sporu co do tego, czy wstrzymanie dostaw energii było nieuzasadnione.

Nie jest trafny zarzut kasacji naruszenia zaskarżonym wyrokiem przepisu art. 8 ust. 2 Prawa energetycznego stanowiącego, że w sprawach, o których mowa w ust. 1, Prezes Urzędu Regulacji Energetyki może wydać na wniosek jednej ze stron postanowienie, w którym określa warunki podjęcia bądź kontynuowania dostaw do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia sporu.

Problemem spornym w rozpoznawanej sprawie jest to, czy Prezes URE jest właściwy do uchylecia postanowienia wydanego na podstawie tego przepisu przed ostatecznym rozstrzygnięciem sporu o nieuzasadnione wstrzymanie dostaw energii elektrycznej. W rozpoznawanej sprawie jest niesporne, że Prezes URE decyzją z dnia 14 listopada 2001 r. rozstrzygnął spór o nieuzasadnione wstrzymanie energii elektrycznej w ten sposób, że wstrzymanie dostaw energii przez przedsiębiorcę energetycznego nie było nieuzasadnione i jednocześnie w tej samej decyzji uchylił postanowienie zobowiązujące przedsiębiorstwo energetyczne do podjęcia i kontynuowania dostaw na warunkach określonych w tym postanowieniu. W ocenie Sądu Najwyższego uchylenie postanowienia było niedopuszczalne, bowiem

rozstrzygnięcie sporu w sprawie nieuzasadnionego wstrzymania dostaw energii elektrycznej w drodze decyzji Prezesa URE nie było równoznaczne z „ostatecznym rozstrzygnięciem sporu”, o którym mowa w art. 8 ust. 2 Prawa energetycznego, skoro od tej decyzji wniesiono odwołanie do sądu ochrony konkurencji i konsumentów. Ponadto, Prezes URE uchylił powyższe postanowienie z uzasadnieniem, że odbiorca nadal nie reguluje należności za dostarczaną energię elektryczną, co nie stanowi przesłanki odmowy określenia warunków kontynuowania dostaw, jak trafnie przyjął Sąd w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Przy takiej wykładni przepisu art. 8 ust. 2 Prawa energetycznego należy uwzględniać, że jednym z celów Prawa energetycznego jest zapewnienie ochrony interesów odbiorcy (art. 1 ust. 2), w tym prawa do odbioru energii na warunkach i zasadach określonych w postanowieniu Prezesa URE do czasu rozstrzygnięcia sporu przez sąd ochrony konkurencji i konsumentów. Należy także podkreślić, że w wypadku, gdy w sentencji postanowienia o podjęciu i kontynuowaniu dostaw energii stwierdza się, że następuje na warunkach określonych w umowie, to wygaśnięcie tej umowy przed ostatecznym rozstrzygnięciem sporu o nieuzasadnione wstrzymanie dostaw przez sąd ochrony konkurencji i konsumentów, nie powoduje „wygaśnięcia” tego postanowienia. Z tego względu również zarzut naruszenia zaskarżonym wyrokiem przepisu art. 316 k.p.c. jest nieusprawiedliwiony.

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

Za zgodność z oryginałem
Kierownik Sekretariatu Wydziału